

ARCHEOLOGIE VAN DE WIJK

Door Onno Boonstra

De Paasberg en Wellenstein bestaat ongeveer 100 jaar. Inmiddels is er het nodige veranderd in de bebouwing, de bestrating, de verlichting en de riolering van de twee wijken. Maar als je goed om je heen kijkt, zijn er nog heel wat sporen uit het verleden terug te vinden. In deze serie vertelt historicus Onno Boonstra uit onze wijk over wat er nog te zien is van wat er is geweest. In deze wijkkrant deel 4.

Grenspalen

De Paasberg en Wellenstein liggen aan de rand van de gemeente Arnhem. De Paasberg grenst in het noordoosten aan de gemeente Rozendaal en in het zuidoosten aan de gemeente Rheden. Dat is ook de gemeente waar Wellenstein aan grenst. De grensscheiding tussen deze plaatsen is al eeuwen geleden vastgesteld. In de zestiende eeuw gebeurde dat door op plekken waar de grens bij een weg uitkwam of een bocht maakte heuveltjes op te werpen die van heideplaggen waren gemaakt. De levensduur van die heuveltjes was echter beperkt, zodat er op gezette tijden grensconflicten ontstonden die alleen door nieuwe opmetingen en nieuwe heuveltjes konden worden opgelost. In 1751 besloot baron Torck van de heerlijkheid Rozendaal om de grens met Arnhem te markeren met hardstenen grenspalen. Op 12 oktober 1756 volgde Arnhem zijn voorbeeld en werden de heidepollen op de grens van Arnhem en Rheden vervangen door blauwe hardstenen palen. In onze wijken werden op zes plekken grenspalen geplaatst: aan de Rosendaalseweg kwam grenspaal nummer 17 te staan, op het driegemeentepunt van Rozendaal, Rheden en Arnhem paal nummer 18, aan beide zijden van de Velperweg, “de groote weg naar Zutphen”, de nummers 19 en 20 en bij de binnenweg van Arnhem naar Velp, bij het Lange Water, de grenspalen 21 en 22.

Van deze zes grenspalen uit de achttiende eeuw zijn er nog twee terug te vinden: de grenspalen 18 en 19. Ze zijn tegenwoordig gemeentelijk monument. Grenspaal 18 staat in het bos tussen de Paasberglaan en de A12. Het heeft nog de oorspronkelijke achttiende-eeuwse vorm: drie meter hoog en aan het bovineinde 20x20 cm breed.

Grenspaal 18 op de Paasberg geeft de grens aan zoals die tot 1953 tussen Arnhem, Rozendaal en Rheden liep.

Dat geldt niet voor grenspaal 19. Die steekt maar een meter boven het maaiveld uit. Hij is ingekort en van een ronde top voorzien. Beide grenspalen staan overigens tegenwoordig niet precies meer op de grens van Arnhem, Rozendaal en Rheden, want die is in 1953 verlegd naar de andere kant van de A12.

Grenspaal 19 aan de Velperweg

De andere grenspalen zijn verdwenen. De laatste die verdween was paal 20, die in de berm stond tussen de Velperweg en de ventweg die voor de flats langs loopt. De paal is in februari 1996 omvergereden en in brokstukken afgevoerd. Er waren plannen om de paal te restaureren en te herplaatsen, maar dat is er niet van gekomen.

Er staat trouwens nog een grenspaal in onze wijken. In het Paasbergbos, 100 meter ten noorden van grenspaal 18, staat er eentje die stamt uit de jaren '30 van de twintigste eeuw. Waarschijnlijk is die samen met paal 18 bedoeld geweest om de uiterste bebouwing van de Paasberg binnen de grenzen van de gemeente Arnhem te markeren. Bij de aankoop van het Paasbergterrein in 1921 was namelijk ook een stuk grond gekocht dat tot de gemeente Rheden behoorde. In de eerste Arnhemse plannen was dat stuk volgetekend met huizen, maar daar was Rheden – terecht – niet mee akkoord gegaan.